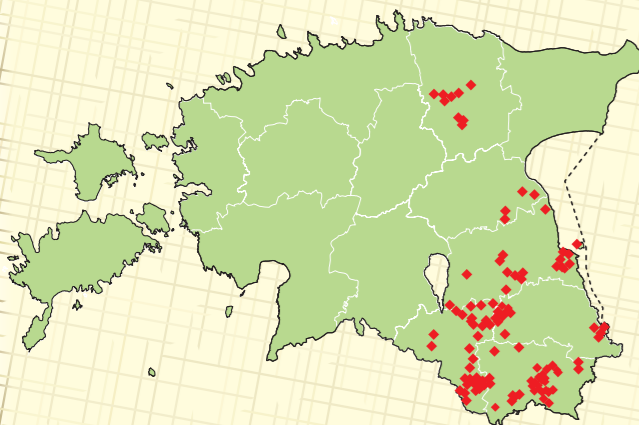

Harilikul mudakonnal on vertikaalsed pupillid.

Harilik mudakonn

Perekonda mudakonn (*Pelobates*) kuulub neli liiki, kellest üks, harilik mudakonn, elab ka Eestis. Selle liigi levila ulatub Loode-Prantsusmaalt Kasahstanini. Eestit läbib levila põhjapiir, kõige põhjapoolsem leiukoht asub Lääne-Virumaal. Lõuna- ja Kagu-Eestis on mudakonn kohati üsna levinud liik.

Mudakonna levik Eestis.

Harilik mudakonn on väike (kuni 8 cm) ümara keha kahepaikne. Tema nahk on sile ja silmad suured. Värv on väga varieeruv – on täiesti halle isendeid, aga ka pruunilaigulise mustriga, mida kaunistavad punased täpikesed. Kui esmapilgul võib mudakonna eristamine teistest konnadest tunduda keeruline, siis piisab konnale silma vaatamisest ja asi on selge – ainukesena meie konnadest on tema pupill vertikaalne. Sageli lõhnab mudakonn ka üsna tugevasti küüslaugu järele.

Mudakonn on maismaa-eluviisiga kahepaikne, kes läheb vette vaid sigimiseks. Ta on väga varjatud eluviisiga, veetes päevase aja pinnasesse kaevunult, ja alles öhtuhämaruses ronib ta välja toidujahile. Kaevumise jaoks on mudakonna tagajalgadel kühlvitaolised põiakõbrukesed. Nende abil kaevab ta ennast paari minutiga, tagumine ots ees, maa sisse. Kaevumiseks peab pinnas olema kerge ja sõmer. Seetõttu võib mudakonna sageli kohata aiamaadel, lille- ja köögiviljapeenardes (nt sibulapeenrad Päärissaarel) ning väikestel põllulappidel.

Sibulapeenrad ja aiamaad on mudakonnale heaks toitumiskohaks.

Elupaik

Mudakonn elab liivase pinnasega aladel – luidetel, nõmmedel, hõredates männikutes ja kultuurmaastikes. Mudakonn asustab ka põllumajandusmaastikke, kui nende kasutamine ei ole intensiivne. Põllumaa pakub kobestatud kergest pinnast, millesse on lihtne kaevuda, ja häid toitumisvõimalusi. Põllumajandusmürkide ja kunstväetiste kasutamine on kahepaiksetele aga hukutav, kuna läbi õhukese niiske naha imenduvad lahustunud kemikaalid kergesti.

Toitumine

Toitu püüavad mudakonnad öösiti. Eriti head toitmisalad on kartulipõllud ja väikesed aiamaad, kus saakloomi, enamasti mitmesuguseid selgrootuid, leidub arvukalt ning kus need on hästi märgatavad. Peamisteks toiduobjektideks on sipelgad, jooksiklased ja ämblikud, aga ka teised mittelendavad selgrootud.

Sigimine ja areng

Mudakonna sigimisperiood algab kevadel, kui väikeveekogudes on jää sulanud ja päike on neid mõnda aega soojendanud. Tavaliselt jääb sigimine mai algusesse, aga eri aastatel võib sigimise algus mõningal määral varieeruda. Sigimiseks tulevad täiskasvanud mudakonnad oma talvitumispaikadest välja ja lähivad veekogudesse, kus isased hakkavad häälitsema, et emaseid ligi meelitada. Mudakonn on ainus Eesti kahepaikne, kes „laulab“ veekogu põhjas, vee all. Tema laul ei ole krooksumine, vaid väga vaikne plöksumist või vee mulksumist meenutav häälitus.

Mudakonna kudenöör.

Kui emasloom on endale sobiva isaslooma leidnud, moodustavad nad sigimise ajaks paari ja isane hoiab emaslooma niudepiirkonnast kinni. Emane koeb veetaime või veealuste oksakeste ümber vorstilaadse jämeda kudenööri 1000–2500 munaga, mille isane viljastab. Peale sigimist lahkuvad täiskasvanud veest. Munadest arenevad kullused, kes kasvavad kiiresti ning kelle areng veekogus kestab teiste kahepaiksete kullustega võrreldes tunduvalt kauem (kuni 100 päeva). Moone toimub alles juuli lõpus, augusti alguses. Enne moonet võib kullus kuni 15 cm pikkuseks kasvada – tõeline hiiglane võrreldes teiste Eesti kahepaiksete kullustega. Seega ületavad vastsed pikkuselt oma vanemaid isegi kuni kaks korda. Mida kõrgem on veetemperatuur, seda kiiremini kullused arenevad, ning seetõttu on eelistatud kuni 1,5 meetrit sügavad kiiresti soojenevad veekogud. Moonde läbinud noored mudakonnad väljuvad veest maismaale ja otsivad endale hea toitumisala, et enne talvitumist piisavalt energiat koguda. Mudakonnad talvituvad maismaal. Nad kaevavad ennast pinnasesse, kasutavad teiste väikeloomade urge või leiavad sobiva talvitumispaiga näiteks vanades keldrites.

Mudakonna kullus võib kasvada kuni 15 cm pikkuseks.

Kuidas mudakonna kullust ära tunda?

Mudakonna kulluse eristamine teistest kullustest võib esmapilgul tunduda lihtne. On ju tegemist suurima kullusega meie kahepaiksete hulgas – kuni 15 cm pikkuseks kasvava hiiglasega. Siiski tuleb arvestada, et ka roheliste konnade kullused võivad kasvada kuni 10 cm pikkuseks. Lisaks peab silmas pidama, et kullused saavutavad oma maksimaalsed mõõtmed alles enne moonumist (juulis-augustis).

Noort, kasvult veel väikest mudakonna kullust on võimalik teistest kullustest üsna kergesti eristada, seda tema silmade asendi järgi – nimelt asuvad need kulluse külgedel, mistõttu tundub mudakonna kulluse pealtvaates pisut kandiline. Teiste konnade kullustel asetsevad silmad pigem keha seljapoolel ning ei ulatu kehapiiridest väljapoole. Suuremad (> 3 cm) mudakonna kullused on ovaalsemad. Kulluse uimekurd on kõrge ja läbipaistev, ilma laikude ja tähnideta. Lähemal vaatlusel võib sabal märgata omapärast „kalasabamustrit“.

Mudakonna külgedel on sageli punakad täpikesed.

Mudakonna kulluse silmad paiknevad kulluse keha külgedel, seetõttu on teda kerge eristada teiste konnade kullustest.

Kullus on pehme ja õrn, ümbritsetud läbipaistva sültja massiga. Veest välja võetuna vajub ta peopesal natukene „laiali“. Nii noored kui ka vanemad kullused on pruunikad, hallikaspruunid või hallikas-rohekad.

INFO

Keskkonnaameti kodulehekül
www.keskkonnaamet.ee

Projekti DRAGONLIFE kodulehekül
www.keskkonnaamet.ee/dragonlife

Fotod: Maris Markus, Piret Pappel,
Roland Tischler, Riinu Rannap, Siim Veski
Kulleste joonistus: Urve Sinijärv
Kujundus: OÜ NeoArt

Voldiku väljaandmist rahastab Euroopa
Liidu LIFE programm ja Keskkonnaamet

KESKKONNAAMET

Võsastunud veekogu.

Miks on harilik mudakonn haruldaseks jäänud?

XX sajandi jooksul on Euroopas suur hulk väikeveekogusid hävinenud (olenevalt riigist 50–90%). Säilinud veekogud on sageli reostunud, mudastunud või kaladega asustatud. Mudakonnad on veekogude kadumisest ja vee kvaliteedi langusest tugevasti mõjutatud, kuna sigimiseks ning kulleste arenguks vajavad nad vett. Lisaks veekogudele on mudakonnale vaja ka kvaliteetseid maismaaelupaiku – maastikumosaiki väikeste põllulappide, aiamaade, niitude ja metsatukkadega. Võsastunud aladel või intensiivsel põllumajandusmaastikul kaob mudakonnal võimalus erinevate veekogude vahel liikuda, piisavalt toitu ning kaevumiseks sobivaid kohti leida. Nii on enamik säilinud mudakonna asurkondadest väikesed ja isoleeritud ning seetõttu väga ohustatud.

Mis on veekogudega juhtunud?

Kõige sagedasemateks väikeveekogude kadumise või nende kvaliteedi languse põhjusteks on:

- võsastumine ja kinnikasvamine,
- põllumajandusmürkide ja väetiste liigne kasutamine,
- veekogude kuivendamine ja prügi ladustamine,
- kalade asustamine veekogudesse.

Kalad toituvad kahepaiksete kudust ja kullestest ning ka vees elavatest selgrootutest. Lisaks tuhnivad kalad üles veekogu põhjaseted, hävitavad veetaimestiku ning viivad sel viisil väikeveekogu ökosüsteemi tasakaalust välja. Vesi muutub läbipaistmatuks ja hapnikuvaeseks. Selline veekogu ei ole kahepaiksetele elamiseks ja paljunemiseks sobiv.

Väikeveekogu taastamine.

Mudakonna kaitse Eestis

Harilik mudakonn on levila ahenemise ja arvukuse vähenemise tõttu arvatud rangelt kaitstava liigina Euroopa Liidu Loodusdirektiivi IV lisasse, mis paneb liikmesriikidele kohustuse seda liiki kaitsta ning säilitada. Eestis on mudakonn II kategooria kaitsealune liik. Eestis algas aktiivne mudakonnade kaitse 2001. aastal, kui Karulas ja Piirissaarel taastati esimesed sigimisveekogud. 2004. aastast alates on Eesti eri piirkondades tehtud igal aastal korda väikeveekogusid, kus ka mudakonnad paljunevad. 2010. aastal käivitus Euroopa Liidu programmi LIFE+ Nature projekt "Suur-rabakiili ja mudakonna asurkondade kaitse ja säilitamine levila põhjapiiril Eestis ja Taanis" (DRAGONLIFE), mille eesmärgiks on kaitsta mõlema liigi väikeseid ja isoleeritud asurkondi ning säilitada ja taastada nende eluks hädavajalikke väikeveekogusid. Projekt kestab 2014. aastani ja selle aja jooksul rajatakse või taastatakse Eestis kokku 111 väikeveekogu. Projekti tegevusi Eestis rahastab LIFE programm ja Keskkonnaamet.

Hiljuti taastatud tiik.

Heas seisukorras taastatud kudemisveekogu.

Mida saan mina mudakonna heaks teha?

Oma igapäevaste toimetustega mõjutame me paljusid elusolendeid, luues neile sobivaid elutingimusi või hävitades neid. Tegelikult saab iga tiigiomanik aidata kaasa sellele, et väike veesilm pakuks rõõmu nii talle endale kui oleks sobivaks elupaigaks paljudele liikidele.

Kui teed head ühele liigile, saavad sellest kasu ka teised, sest liike, kes vajavad eluks puhtaveelisi ja kvaliteetseid veekogusid, on palju!

✿ Ära asusta väikeveekogudesse kalu!

Kui siiski on tahtmine kalu kasvatada, jäta mõned tiigid kaladest vabaks, nii saavad neis sigida kahepaiksed ja mitmed veeselgrootud.

✿ Säilita väikesed tiigid ja veesilmad ning hoida tiigikaldad võsastumast.

Nii säilib mitmekesine vee-elustik ning ka kaunis maastik.

✿ Jäta põldude keskel olevate tiikide ümber ülesharimata ala.

Juba 5 m laiune kündmata riba vähendab väetiste sattumist veekogusse ning jätab kahepaiksetele veekogu äärde vajaliku toitumisala.

✿ Taasta väikeveekogusid, puhasta neid liigest taimestikust ja kallastel kasvavast võsast.

Veekogude rajamisel ära unusta eelnevalt teavitada oma soovist kohalikku omavalitsust ning kaitstavatel aladel ka Keskkonnaametit – www.keskkonnaamet.ee

Harilik mudakonn

PELOBATES FUSCUS

